

Közgazdasági alapismeretek

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Társadalomtudományi Kar
Közgazdaságtudományi Tanszék

Tudnivalók

- *Tanszék:* ELTE Társadalomtudományi Kar, Közgazdaságtudományi Tanszék (tanszéki adminisztráció: Lágymányosi Kampusz, Északi Tömb 359; tanszéki honlap: eltecon.hu; tanszéki blog: eltecon.blog.hu)
- *Oktató:* Kollányi Zsófia (zskollanyi@gmail.com; Lágymányosi Kampusz, Északi Tömb 3.112)

Tudnivalók

- *Tananyag:*
  - előadások anyaga
  - Mankiw, N. Gregory (2011) A közgazdaságtan alapjai. Budapest: Osiris Kiadó (ELTECON-könyvek sorozat)
  - Előadásanyagok elérhetők: canvas.elte.hu
- *Számonkérés:*
  - Félév közben témakörönként online tesztekkel összesen 20 pont szerezhető (nem kötelező)
  - Vizsga:
    - félév végi írásbeli kollokvium (90 pont) VAGY
    - Negyedévkor és félév végén 45-45 pontos zárthelyi dolgozat

A közgazdaságtan

ALAPELVEI

N. Gregory Mankiw könyve
alapján

Principles of Economics
5e N. Gregory Mankiw
© 2009 Cengage

PowerPoint slides prepared by:
Andreea Chiritescu
Eastern Illinois University

A közgazdaságtan tíz alapelve

A közgazdaságtan tíz alapelve

- Közgazdaságtan – Economy – “oikonomos” (görög)
  - “az aki a háztartást vezeti”
- Háztartás – sok döntés
  - Szűkös erőforrásokat oszt szét
    - Képesség, erőfeszítés, vágy
- Társadalom – sok döntés
  - Szétoszt erőforrásokat
  - Szétoszt termékeket
- Az erőforrások szűkösek

A közgazdaságtan tíz alapelve

- Szűkösség – a társadalom erőforrásainak korlátozott volta
- Közgazdaságtan
  - Azt tanulmányozza, hogy a társadalom hogyan gazdálkodik a szűkös erőforrásokkal
- Közgazdászok tanulmányozzák:
  - Emberek hogyan hoznak döntéseket
  - Emberek hogyan hatnak egymásra
  - Olyan erők és trendek vizsgálata, melyek a gazdaság egészét befolyásolják

Hogyan hoznak döntéseket az emberek

1. Alapelv: Az embereknek átváltásokkal szembesülnek

- Döntéshozatal
  - Egy célt átváltani egy másikra
  - Diák – idő
  - Szülők – jövedelem
  - Társadalom
    - Nemzeti védelem vs. Fogyasztási jószág
    - Tiszta környezet vs. Magas jövedelemszint
    - Hatékonyság vs. Egyenlőség

Hogyan hoznak döntéseket az emberek

1. Alapelv: Az embereknek átváltásokkal szembesülnek

- Hatékonyság
  - Társadalom – szűkös erőforrásaiból a legtöbb haszon kinyerése
  - A gazdasági torta mérete
- Egyenlőség
  - Haszon – a társadalom tagjai között egyenletesen szétosztva
  - Mekkora szeletekre vágjuk a tortát

Hogyan hoznak döntéseket az emberek

2. Alapelv: Mindennek az a költsége, amiről lemondunk érte

- Az embereknek átváltásokról kell dönteniük
  - Döntéshozatal
    - Hasznok és költségek összehasonlítása az alternatívák hasznával és költségeivel
  - Alternatív költség
    - Bármilyen, amiről le kell mondani azért, hogy megszerezzünk egy dolgot

Hogyan hoznak döntéseket az emberek

3. Alapelv: A racionális emberek marginális értékekben gondolkodnak

- Racionális emberek
  - Rendszerszerűen & szándékosan mindent megtesznek azért, hogy elérjék a célukat
- Marginális változás
  - Egy cselekvési terv apró járulékos beállítása
- Racionális döntéshozó – csak akkor cselekszik, ha:
  - Marginális haszon $>$ Marginális költség

Hogyan hoznak döntéseket az emberek

4. Alapelv: Az emberek ösztönzőkre reagálnak

- Ösztönző
  - Ami cselekvésre ösztönöz egy ember
  - Magasabb ár
    - Vevő – kevesebbet fogyaszt
    - Eladó – többet állít elő
  - Közpolitika
    - Megváltoztatja a költségeket vagy a hasznokat
    - Megváltoztatja az emberek viselkedését

Hogyan hoznak döntéseket az emberek

4. Alapelv: Az emberek ösztönzőkre reagálnak

– Benzin adó

- Autó mérete & üzemanyag hatékonysága; közös autóhasználat; tömegközlekedés

– Nemszándékolt következmények

- A politikai döntéshozók nem veszik számításba, hogy a döntéseik hogyan befolyásolják az ösztönzőket

Hogyan hatnak egymásra az emberek

5. Alapelv: Kereskedelem révén mindenkinek jobban járhat

- Kereskedelem
  - Specializáció, szakosodás
    - Lehetővé teszi minden ember/ország számára, hogy arra szakosodjon, amiben a legjobb
  - Az emberek/országok több áruból és szolgáltatásból választhatnak, melyeket alacsonyabb áron vehetnek meg

Hogyan hatnak egymásra az emberek

6. Alapelv: A piacok általában képesek jól megszervezni a gazdasági tevékenységeket
- Kommunista országok – központi tervezés
    - Kormányzati hivatalnokok (központi tervezők)
      - Ők osztják szét a gazdaság szűkös erőforrásait
        - Eldöntik
          - » Milyen árukat és szolgáltatásokat termeljenek
          - » Mennyit termeljenek
          - » Ki fogyassza és termelje ezeket
    - Elmélet: csak a kormány tudja úgy megszervezni a gazdasági működést, hogy jólét legyen az egész országban

Hogyan hatnak egymásra az emberek

6. Alapelv: A piacok általában képesek jól megszervezni a gazdasági tevékenységeket

- Piacgazdaság – az erőforrások elosztása
  - Sok vállalat és háztartás decentralizált döntése
  - A jószágok és szolgáltatások piacán találkoznak és hatnak egymásra
  - Az árak és az önérték által vezérelve
  - Adam Smith “láthatatlan keze”

Hogyan hatnak egymásra az emberek

7. Alapelv: A kormány néha javíthatja a piaci folyamatok eredményeit

- Szükségünk van a kormányra
  - A szabályok betartatásához
  - Az intézmények fenntartásához – kulcsszerep a piacgazdaságban
    - Tulajdonjogok kikényszeríthetősége
- Tulajdonjogok
  - Egy egyén képessége arra, hogy birtokoljon és hatalmat gyakoroljon a szűkös erőforrások felett

Hogyan hatnak egymásra az emberek

7. Alapelv: A kormány néha javíthatja a piaci folyamatok eredményeit

- Kormányzati beavatkozás
  - Megváltoztatja az erőforrások szétosztását
  - A hatékonyság növelése érdekében
    - A piaci kudarc elkerüléséért
  - Az egyenlőség növelése érdekében
    - A gazdasági jólét egyenlőtlenségeinek elkerüléséért

Hogyan hatnak egymásra az emberek

- Piaci kudarc
  - Olyan helyzet, amikor a piac magától nem képes hatékonyan szétosztani az erőforrásokat
- A piaci kudarc okai
  - Externáliák
    - Egy személy cselekedetei hatással vannak valaki más jólétére
  - Piaci erő
    - Egy személy (vagy egy kis csoport) képessége arra, hogy jogtalanul befolyásolja a piaci árakat

Hogyan hatnak egymásra az emberek

- A gazdasági jólét egyenlőtlenségei
  - Piacgazdaság
    - Jutalmazza az embereket – olyan termékek előállítására képes, amiért más emberek hajlandók fizetni
  - Kormányzati beavatkozás
    - Közpolitika
      - Csökkentheti az egyenlőtlenséget
      - Közel sem tökéletes folyamat

Hogyan működik a gazdaság egésze

8. Alapelv: Egy ország életszínvonala a termelési képességétől függ

- Az életszínvonalak nagy különbözősége
  - Országok között
  - Időben
- Magyarázat: a termelékenység változása

Hogyan működik a gazdaság egésze

- Termelékenység
  - Azon áruk és szolgáltatások mennyisége, amit egy egység munka felhasználásából készítenek
- Nagyobb termelékenység
  - Magasabb életszínvonal
- A nemzet termelékenységének növekedési rátája
  - Meghatározza az átlagos jövedelem növekedési rátáját

Hogyan működik a gazdaság egésze

9. Alapelv: Ha a kormány túl sok pénzt bocsát ki, az árak emelkednek

- Infláció
  - A gazdaság általános árszintemelkedése
- Hatalmas / állandó infláció okai:
  - A pénz mennyiségének növekedése
    - A pénz értéke csökken

Hogyan működik a gazdaság egésze

10. Alapelv: A társadalom az infláció és a munkanélküliség között rövid távon átváltással szembesül

- A pénz pumpálásának rövidtávú hatásai:
  - Serkent – általános költekezési szintet
  - Áruk és szolgáltatások nagyobb kereslete
  - Vállalatok – árat emelnek; több munkást foglalkoztatnak; több árut és szolgáltatást termelnek
  - Alacsonyabb munkanélküliség

Hogyan működik a gazdaság egésze

10. Alapelv: A társadalom az infláció és a munkanélküliség között rövid távon átváltással szembesül

- Rövidtávú átváltás infláció és munkanélküliség között
  - Kulcs-szerep– gazdasági ciklusok elemzése
- Gazdasági ciklus
  - A gazdasági tevékenység ingadozása
    - Foglalkoztatás
    - Termelés

A közgazdaságtan tíz alapelve

Hogyan hoznak döntéseket az emberek

- 1: Az embereknek átváltásokkal szembesülnek
- 2: Mindennek az a költsége, amiről lemondunk érte
- 3: A racionális emberek marginális értékekben gondolkodnak
- 4: Az emberek ösztönzőkre reagálnak

Hogyan hatnak egymásra az emberek

- 5: Kereskedelem révén mindenkinek jobban járhat
- 6: A piacok általában képesek jól megszervezni a gazdasági tevékenységeket
- 7: A kormány néha javíthatja a piaci folyamatok eredményeit

Hogyan működik a gazdaság egésze

- 8: Egy ország életszínvonala a termelési képességétől függ
- 9: Ha a kormány túl sok pénzt bocsát ki, az árak emelkednek
- 10: A társadalom az infláció és a munkanélküliség között rövid távon átváltással szembesül